

Erdő, tőke, K+F és a gazdaságpolitika

Mottó: meglátni azt amit mindenki lát, kimondani azt amit senki sem mer, (vagy akar)
Szentgyörgyi Albert után szabadon

„Lehetőségek és kibívások a megújuló energiaforrások piacán” címmel a Deloitte globális könyvvizsgálati, adó-, vezetési-, pénzügyi tanácsadó cég (kormányzati is) M.o.-i képviselője 2005. okt. 26-i keltezéssel honlapján www.deloitte.com/dtt/press_release/0,1014,cid=99779&pv=Y,00.html) következő ki nyilatkozatot tette:

„A megújuló energiaforrások hosszú távú terjedésének alapfeltétele, hogy a magántőke vonzó befektetési lehetőséget lásson benne, mert az új kapacitások kiépítésénél nem lehet alapvetően közvetlen állami forrásokra építeni. Ráadásul amennyiben nagyrészt magántőke (stratégiai befektetők, pénzügyi befektetők, bankok) finanszírozásában létesülnek az új energiatermelők, és az állam csak a megtérülést biztosító környezet létrehozására koncentrál, akkor az is biztosítható, hogy a fejlesztések a hatékonyabb technológiák felé áramoljanak.” (csak halkán jegyzem meg ez a hatékonyság jelenleg 20–30%.)

Világos beszéd, de hogy még egyértelműbb legyen a saját maga által megfogalmazott kérdésre:

„Mik a magántőke legfontosabb szempontjai az új megújuló energiához kötődő beruházások megítélésakor?” mindjárt a kívánatos választ is megadja, mégpedig ismét kérdések formájában. Nézzük ebből a két legjellemzőbbet:

– árbevétel stabilitása: mennyi ideig biztosított az áram átvétele az adott áron?

– alapanyag-beszerezés stabilitása: milyen a versenyhelyzet az alapanyagpiacon, mennyire stabilak az árak és a beszerzési források, lehet-e hosszú távú szerződéseket kötni?

Ennek az ideológiának az életben eddig megvalósított változatához, hogy milyen eredménnyel járt/jár, nem szükséges kommentárt fűzni. Minden reálsan és egyéni érdektől mentesen gondolkodni tudó kolléga számára világos kell, hogy legyen, hová vezet ez az út.

A magántőke nem mindenható, legfeljebb csak néhány embert, aki elegendő (?) nagyságrenddel bír ebből, tesz átmenetileg mindenhatóvá. Az állam nem bízhat a gazdaságban mindent a magántőkére. A magántőkének kényszerpályán

mozgó sajátos érdekei vannak. Ezért képtelenség azt elvárni, vagy akár azt hinni (bár ő ezt terjeszti magáról), hogy ő mindig a közösség érdekeit tartja szem előtt és a mi boldogulásunkért kockáztatja begyűjtött tőkét, megszerzett pozícióját. Nemcsak az érdekei, de céljai is eltérnek a közösségtől. Az ehhez vezető út pedig meglehetősen szövevényes és átláthatatlan. De mindig a közösség érdekeinek megfelelő színben tünteti fel magát. Úton-útfélen azt sulykolja belénk: az állam rossz gazda, vonuljon ki a gazdaságból. Az államtól azonban előbb elvárja, hogy maximális biztonságot teremtsen számára, garantálja az extraprofitot. Versenyhelyzet pedig csak a beszállítói között legyen, és ezt a versenyhelyzetet is természetesen közpénzből teremtjük meg számukra (ültetvénytámogatás; továbbá „zöldáram” és erőmű-átalakítás támogatása; ingyenes CO₂-kvóta; CO₂-kereskedelem; mindehhez a legősibb, az örökösön megújuló, legtermészetesebb, legtisztább energiaforrásra, a vízre épülő erőmű démoni tulajdonságokkal való felruházásán keresztül vezet az út).

Az államnak joga, sőt kutyakötelessége az adófizető pénzét nemcsak ésszerűen elkölteni, hanem annak értékét is megőrizni. Ennek érdekében pedig befektetnie is kell. Nem merülhet ki abban a tevékenysége, hogy parttalanul szórja a pénzt, hatástalan, triviális hatástanulmányokra. Hangzatos és egyébként szintén közkeletű stratégiai projektek átszerkesztésére, átültetésére, átmásolására egyik ágazatból a másikba, sőt nem egyszer ágazaton belül. Ebben felmerül az adott szakmák testületeinek, vezetőinek, képviselőinek, szereplőinek felelőssége is. Úgyhogy eljutunk a gazdasághoz, politikához, annak vezetőihez. Ezen keresztül vissza, saját magunkhoz, a választókhöz. Örökösön megújuló ördögi kör. De lehet és kell is tisztítani, finomítani a folyamatot. A politika tehetetlensége nem lehet kibívó számunkra. Ehhez nagyon rövid időn belül meg kellene fogalmaznunk és le kellene fektetnünk, mégpedig ezúttal nem (horribile dictu) politikai, stratégiai – innovatív – „panel” projekt műnyelvezeten, hanem egyértelmű, közérthető, (az állampolgár részére is) gyakorlati és kézzelfogható módon: mi a megoldás arra?

Adott a téma: ismeretes az erdőgazdaságok sarangolt fa (egyelőre maradjunk ennél a tűzifa kifejezés helyett) egykori értékesítési gondjai, ennek –

szabadjon azt mondani – esztelen megoldása: az eltüzelése a jelenlegi módon. Továbbá a faiparnak ebből adódó mesterségesen (nem tisztességes versenyhelyzetből) létrehozott hátrányos és veszélyes pozíciója.

Nemcsak téves, de kifejezetten ésszerűtlen és megengedhetetlen gazdasági és ökológiai kockázatokkal jár az ún. „energiaültetvény-erdők” víziója is.

Európában és itthon már legalább 40 éves múltra tekintenek vissza az „ültetvény-kísérletek”.

Ezek tanulmányozásából, és bizonyos eredményekből (ez kizárólag csak a fatömeghozamra vonatkozik) azonban az is megállapítható lett volna már régen, hogy egyébként sem alkalmas a villamosenergia-gondoknak sem a megoldására, de még az enyhítésére sem. Másfél millió m³ faanyag (és nem csak kizárólag tűzifa!) 20-30%-os hatásfok mellett történő elfüstölésével 2-3%-ot jelent a villamosenergia-mérlegünkben. Miközben a hírek szerint völgyidőszakban rendszeresen kénytelenek vagyunk ingyen is exportálni a villamos áramot déli szomszédaink felé. Még távlatilag sem megoldás, még akkor sem, ha a nyilvánvaló és kézzelfogható ökológiai, sőt gazdasági veszélyekről, kockázatokról egyesek még beszélni sem hajlandóak.

Elfogadhatatlan, hogy a kutatások támogatása helyett az állam a támogatások kutatására kényszerít bennünket. A mai világban ettől sem várhatunk sok eredményt. Az eredményt nem nehéz megőlni, részben már lájuk. A kereskedelmiileg hasznosítható felfedezés és találmányok terén azonban már nem ez a helyzet, mert itt egy jó pozíció megszerzéséhez az egyetemi és más kutató szervezeteknek sokkal hatékonyabb kapcsolatban kell lenniük a magángazdasággal. Ha a kutatás nem hoz a magántőkének profittá konvertálható eredményt, akkor még mindig számos megoldás kínálkozik. Sminkelni kell, és ami kilóg, azt közérdekké kell nyilvánítani. Sőt, a siker hatásosabb és garantált, ha ezt még környezetkímélővé is tudjuk varázsolni (pl. az esztelen erdőtüzelés széndioxid-semleges téveszméje.)

Az állam a 80-as évek végéig támogatta a kutatást és fejlesztést, és tény, hogy a tanulásnak, oktatásnak és a kutatásnak erős közös hagyományai (sőt értékei is) voltak. A Világbank szerint a legtöbb kelet-európai országban ma még nincs túl szoros kapcsolata a magánszférával a ku-

tatói tevékenységnek. Ez a felismerés ébreszthetett reményt arra bizonyos lobbycsoportokban, hogy a K+F jobb kapcsolatot találhat a kereskedelmi hasznosulással, állami tőkével, de az ő közreműködésükkel, felügyeletükkel és legfőképpen irányításukkal. A Világbank szerint a szorosabb kapcsolat létrejöttében a kormányoknak is szerepet kell vállalni. Rendszerben, de amennyiben közpénzből finanszírozzák ezt a fajta szerepvállalást, akkor csak szoros szakmai, társadalmi kontroll mellett képzelhető el a jövőben. Nem mérülhet ki az állam szerepe abban, hogy hangzatos, de eleve triviális, gyakran párhuzamos (ál)kutatásokra hatalmas összegeket utaljon ki. A kutatás eredményében és eredménytelenségében is, az államnak, a közösségnek is, de a (csak) nevében kockázati magántőkének is részesülnie kell olyan arányban, amilyen arányban azt finanszírozta. A kutatás folyamatát és a juttatott pénzeszközök fel-

használását az államnak joga és kutyakötelessége folyamatosan ellenőrizni arra választott szakmai kuratóriumon keresztül. Az állam, a közösség lehetősége azt eldönteni, hogy az eredményből a részét értékesíti-e a magánszféra felé, vagy folyamatos bevételi forrásként megtartja.

Ha a gazdaságpolitikusok úgy döntöttek, hogy az erdőnek a versenyszférában a helye, és láthatóan rá is kényszerítik erre a szerepkörre, akkor teljesen más pozíciót elfoglalva, más felfogással kell odaülnünk a tárgyalóasztalhoz.

Amennyiben a politikának nem lenne beleszólása, valószínűleg (remélhetőleg) lenne egy kellemes mellékhatása is a megoldásnak, hogy vége lehetne a közvéleményt és sok esetben a szakmát is joggal irritáló politikusi vádaskatapultoknak is. Azoknak is, amelyekről a közvélemény nem is értesül. Nem kényszerülnének ezek elnézésére. Gondolom ezzel a megoldással a Parlament

képviselőinek Vadászklubja is egyetért és „lelkesen” támogatni fogja. Ez nekik is „érdekük” lenne, igaz így ritkábban kerülnének az újságok negatív híroldalaira. Viszont jobban ügyelhetnének a szakmai és etikai normák betartására.

Nemcsak a természetnek, az erdőnek a létfeltétele a megújulás, hanem az abból élő társadalmi rétegeknek, vezetőknek is. Ehhez azonban a közélet szereplőinek józan belátása és akarata is szükségeltetik, a pillanatnyi egyéni érdekek kissé háttérbe szorításával. De be kell látni a szakmának azt is, hogy példát kell vennünk, el kell kezdenünk a szálaló, de akár a csoportos felújító vágást is. A megújulás hoz az erdőben is hozzátartozik az ön- és feltöltés képessége ősidők óta. Mi sem kerülhetjük ki. Az erdőgazdaságok vezetése és ezáltal – ami a legfontosabb – a szakmánk ne legyen kiszolgáltatva a mindenkori aktuálpolitikának.

Istvánffy László

A szegedi másodikosok, a legkisebb 56-osok

A Kiss Ferenc Erdészeti Szakközépiskola 2005-ben ünnepelte az erdészeti oktatás Szegeden való megjelenésének 50. évfordulóját és az erről beszámoló írásban (Erdészeti Lapok. 2005. szept.) szóltak az első itt végző – még Debrecenből ájtott – osztályról.

E történeti hőskor osztályai közül már jelentek az előttünk lévők, az itt kezdők közül az elsők (EL. 2004. dec.), a negyedikek (EL. 2005. ápr.), az ötödikek, (elsőször, EL. 2003. szept.), és most mi is bemutatkozánk, a második

Szegeden kezdő osztály, az 1956-ban indulók és 1960-ban erdésztechnikusi oklevelet szerzők. (Most volt a rendhagyó találkozásunk.)

32-ten végeztünk, egy magyar kártya csomagnyian, milyen élet-lapokkal?

Az iskola akkori tanárai közvetítette szellemiségét és a diákéletet már szinte tökéletesen megidéztek előttünk a jeltett színes írásokban. Mi is hálával gondolunk nagyszerű tanárainkra, – akiket meghatottan láttunk újra a filmen, az iskola jelenlegi igazgatója – a mi kedve-

sen szigorú tanárnőnk fia – Halápi Nándor jóvoltából. A régi iskolánk gondozott, korszerűen átalakult termeiben járva emlékeztünk.

Szeretnénk itt név szerint megemlékezni eddig elhunyt nyolc osztálytársunkról, mivel többüknek talán ez lesz az egyetlen szakmai búcsúszó: először Elek Imre, majd Joó Pál, Farkas József, Barotányi György és Papp István erdésztechnikus, Tamássy György őrnagyként, Újvári Miklós agrármérnök-ként és Waldmann Gábor földrajz-biológia szakos tanárként távozott el közülünk.

Betegsége miatt nem lehetett a találkozón két társunk, köztük sajnos az ebből az iskolából kinövő, talán legeredményesebb sportoló, Ölveti László. Ő a szabadfogású birkózás lepkesúlyában három országos bajnoki címig (1965, 1966 és 1969/52 kg-ban), válogatottságig, a karlsruhei 1966-os EB-n IV. helyezéssel és az 1965-ös manchesteri világbajnokságon bronzéremig jutott el.

Keresgéljük, mi is lehetett az osztályunk megkülönböztető sajátossága?

Először, talán éppen az ötvenhatoságunk. Az, hogy az iskola legfiatalabbjaiként, a beilleszkedés kezdetén ért el bennünket és zúgott el felettünk az 1956-os forradalom. Mindnyájunkat befolyásolt, kit csak megérintett, kit pedig robbanásszerűen felnőtte avatott a történelem sodra.

A szegedi hangulatról, az országban először itt megalakult MEFESZ-ről (Magyar Egyetemisták és Főiskolások

